

Oppgave 1

I et isotropt tredimensjonalt potensial $V(r)$ befinner en partikkel seg i en tilstand $\psi(r, \theta, \phi)$ med vinkelavhengighet $Y_{10} = \sqrt{3/4\pi} \cos \theta$. Hva er (absoluttverdien av) partikkelens dreieimpuls L ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 2

For partikkelen i oppgave 1, hva er L_x ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 3

For partikkelen i oppgave 1, hva er $\langle L_x \rangle$?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 4

I et isotropt tredimensjonalt potensial $V(r)$ befinner en partikkel seg i en tilstand $\psi(r, \theta, \phi)$ med vinkelavhengighet

$$-\frac{1}{\sqrt{2}}(Y_{11} - Y_{1-1}) = -\sqrt{\frac{3}{4\pi}} \sin \theta \cos \phi.$$

Hva er (absoluttverdien av) partikkelens dreieimpuls L ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 5

For partikkelen i oppgave 4, hva er L_x ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 6

For partikkelen i oppgave 4, hva er L_z ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar$
- D $\sqrt{2}\hbar$
- E $2\hbar$

Oppgave 7

For partikkelen i oppgave 4, hva slags verdier kan en måling av L_y gi?

- A Null
- B Ikke mulig å si noe om
- C $\pm\hbar$
- D $\pm\sqrt{2}\hbar$
- E $\pm 2\hbar$

Oppgave 8

De sfæriske harmoniske med $l = 2$ er

$$\begin{aligned} Y_{20} &\sim \cos^2 \theta \\ Y_{2\pm 1} &\sim \mp \sin \theta \cos \theta \exp(\pm i\phi) \\ Y_{2\pm 2} &\sim \sin^2 \theta \exp(\pm 2i\phi) \end{aligned}$$

Her ser vi bort fra normeringen. Hvilken lineærkombinasjon tilsvarer d -orbitalen $d_{x^2-y^2} \sim (x^2 - y^2)/r^2$?

- A $Y_{21} + Y_{2-1}$
- B $Y_{21} - Y_{2-1}$
- C $Y_{22} + Y_{2-2}$
- D $Y_{22} - Y_{2-2}$
- E $Y_{22} + Y_{20}$

Oppgave 9

Hvilken lineærkombinasjon tilsvarer d -orbitalen $d_{xy} \sim xy/r^2$?

- A $Y_{21} + Y_{2-1}$
- B $Y_{21} - Y_{2-1}$
- C $Y_{22} + Y_{2-2}$
- D $Y_{22} - Y_{2-2}$
- E $Y_{22} + Y_{20}$

Oppgave 10

Hvilken lineærkombinasjon tilsvarer d -orbitalen $d_{zx} \sim zx/r^2$?

- A $Y_{21} + Y_{2-1}$
- B $Y_{21} - Y_{2-1}$
- C $Y_{22} + Y_{2-2}$
- D $Y_{22} - Y_{2-2}$
- E $Y_{22} + Y_{20}$

Oppgave 11

En partikkel med kinetisk energi E sendes inn mot et potensialsprang $V_0 > 0$. Partikkelens impuls er $\hbar k$ til venstre for potensialspranget og $\hbar q$ til høyre for potensialspranget. Sannsynligheten for at partikkelen reflekteres ved potensialspranget er da $R = ((k-q)/(k+q))^2$. Hva må partikkelens energi være for at den med 90% sannsynlighet skal bli transmittert?

- A $E = 1.07V_0$
- B $E = 1.37V_0$
- C $E = 1.67V_0$
- D $E = 1.97V_0$
- E $E = 2.27V_0$

Oppgave 12

En isotrop todimensjonal harmonisk oscillator, $V(x, y) = m\omega^2(x^2 + y^2)/2$, har tillatte energier $E_N = (N + 1)\hbar\omega$, med $N = n_x + n_y$, der $n_x, n_y = 0, 1, \dots$. Hva er (den "orbitale") degenerasjonsgraden til energinivået E_N ?

- A 1
- B $\sqrt{N}$
- C N
- D $N + 1$
- E N^2

Oppgave 13

Energieigenfunksjoner til den todimensjonale isotrope harmoniske oscillatoren i forrige oppgave er

$$\psi_{n_x n_y}(x, y) = \psi_{n_x}(x)\psi_{n_y}(y),$$

dvs på produktform, med funksjoner av x og y som i formelvedlegget. Hva er L^2 for en partikkel i tilstanden ψ_{10} ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar^2$
- D $2\hbar^2$
- E $4\hbar^2$

Oppgave 14

For samme todimensjonale isotrope harmoniske oscillator, hva er L_z for en partikkel i tilstanden ψ_{10} ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar^2$
- D $2\hbar^2$
- E $4\hbar^2$

Oppgave 15

For samme todimensjonale isotrope harmoniske oscillator, hva er $\langle L_z \rangle$ for en partikkel i tilstanden ψ_{11} ?

- A Null
- B Uskarp
- C $\hbar^2$
- D $2\hbar^2$
- E $4\hbar^2$

Oppgave 16

For samme todimensjonale isotrope harmoniske oscillator, hvilken tilstand har $L_z = \hbar$?

- A ψ_{00}
- B ψ_{11}
- C $\psi_{10} + i\psi_{01}$
- D $\psi_{01} + i\psi_{10}$
- E $\psi_{20} + i\psi_{02}$

Oppgave 17

Fem identiske fermioner, uten innbyrdes vekselvirkning, med spinn $S = \sqrt{s(s+1)}\hbar$ og $s = 1/2$ befinner seg i dette todimensjonale oscillatorpotensialet. Hva er systemets totale energi i grunntilstanden?

- A $5\hbar\omega$
- B $6\hbar\omega$
- C $7\hbar\omega$
- D $8\hbar\omega$
- E $9\hbar\omega$

Oppgave 18

Egenfunksjoner til $\hat{L}^2$ og $\hat{L}_z$ er de sfæriske harmoniske

$$Y_{lm}(\theta, \phi) \sim P_l^m(x) e^{im\phi},$$

med $x = \cos \theta$. Her kan Legendrepolyomene (for $m = 0$) genereres med Rodrigues' formel,

$$P_l(x) = \frac{1}{2^l \cdot l!} \frac{d^l}{dx^l} (x^2 - 1)^l,$$

mens de assosierte Legendrefunksjonene (for $m > 0$) kan genereres med formelen

$$P_l^m(x) = (1 - x^2)^{m/2} \frac{d^m}{dx^m} P_l(x).$$

Hvordan avhenger da Y_{30} av x ?

- A $Y_{30} \sim 5x^3 - 3x$
- B $Y_{30} \sim 3x^3 + 5x$
- C $Y_{30} \sim 4x^2 - 1$
- D $Y_{30} \sim 5x^5 + 3x^3 + x$
- E $Y_{30} \sim x$

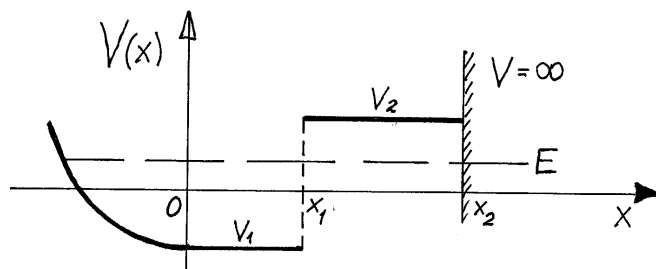
OPPGAVE 16 Krumning og stykkevis konstante potensialer

I tidligere oppgaver har vi sett at en energieigenfunksjon, dvs en løsning av Schrödingers tidsuavhengige ligning, $\widehat{H}\psi = E\psi$, eller

$$\psi'' = \frac{2m}{\hbar^2}[V(x) - E]\psi,$$

krummer *mot* akse i klassisk tillatte områder, og *bort fra* akse i klassisk forbudte områder (og eventuelt er lineær i områder hvor $V(x) = E$).

a. Noe av barnelærdommen i kvantemekanikk er å vite hvordan dette fungerer for en energieigenfunksjon med energi E når potensialet er **stykkevis konstant**:

Figuren viser et potensial som er stykkevis konstant i områdene $0 < x < x_1$ (hvor $V = V_1$) og $x_1 < x < x_2$ (hvor $V = V_2$). Vi antar at dette systemet har en reell energieigenfunksjon med energien E , slik at $V_1 < E < V_2$. Overbevis deg om at denne i området $0 < x < x_1$ må ha hva vi kan kalle **trigonometrisk form**:

$$\psi(x) = A \cos kx + B \sin kx = A' \cos(kx - \alpha), \quad k = \sqrt{2m(E - V_1)/\hbar^2},$$

slik at løsningen er sinusformet i dette området og krummer raskere mot akse jo større $E - V_1$ er. (Sammenlign med boks-løsningene i forelesningene og i boka.) (Moral: Den kinetiske energien, $K = E - V_1$, bestemmer bølgetallet og dermed hvor "hurtig" $\psi(x)$ krummer, og omvendt: Krumningen av $\psi(x)$ gir beskjed om $E - V_1$.)

b. Overbevis deg om at løsningen i området $x_1 < x < x_2$ er hva vi kan kalle **hyperbolsk**,¹

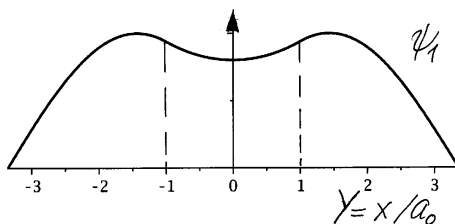
$$\begin{aligned} \psi(x) &= Ce^{-\kappa x} + De^{\kappa x}, \quad \kappa = \sqrt{2m(V_2 - E)/\hbar^2} \\ &= C' \sinh \kappa x + D' \cosh \kappa x, \end{aligned}$$

og krummer raskere bort fra akse jo større $V_2 - E$ er (jf løsningene for endelig potensialbrønn). Løsningen i dette området kan i dette tilfellet også skrives på formen $\psi = C' \sinh[\kappa(x - x_2)]$. Forklar hvorfor. [Hint: Skriv løsningen på formen $\psi(x) = C'' e^{-\kappa(x-x_2)} + D'' e^{\kappa(x-x_2)}$, eller bruk at også $\sinh[\kappa(x - x_2)]$ og $\cosh[\kappa(x - x_2)]$ er to uavhengige løsninger av egenverdligningen for dette området, i likhet med $e^{\pm \kappa x}$.] Oppgitt: $\sinh z = \frac{1}{2}(e^z - e^{-z})$; $\cosh z = \frac{1}{2}(e^z + e^{-z})$.

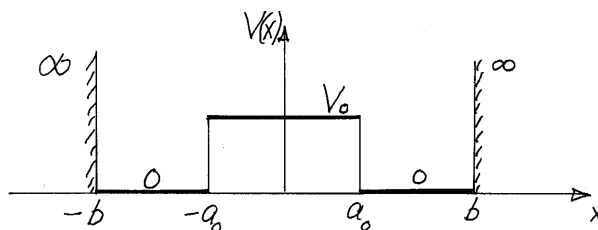
¹Symbolet κ står for den greske bokstaven "kappa". I dette kurset bruker vi denne når vi har et klassisk forbudt område hvor $E - V$ er en negativ konstant, mens vi i klassisk tillatte områder med $E - V$ lik en positiv konstant bruker bølgetallet k .

c. Anta at potensialet $V(x)$ også er konstant, lik V_3 , langt ute til venstre, dvs for $-\infty < x < x_3$ (der x_3 ligger et sted til venstre for den delen av potensialet som er inntegnet ovenfor). Betrakt tilfellene (i) $E < V_3$, (ii) $E > V_3$ og (iii) $E = V_3$, og avgjør for hvert av disse om den aktuelle egenfunksjonen er *kvadratisk integrerbar* — og dermed beskriver hva vi kan kalle en lokalisert og dermed **bunden** tilstand — eller ikke. Hvis egenfunksjonen ikke er kvadratisk integrerbar, beskriver den en ikke-lokalisert og dermed **ubunden** tilstand. [Hint: Finn ut hvordan ψ oppfører seg for $-\infty < x < x_3$ for hvert av de tre tilfellene. I tilfelle (iii) kan du se bort fra muligheten for at ψ er lik null for $x < x_3$.]

d.

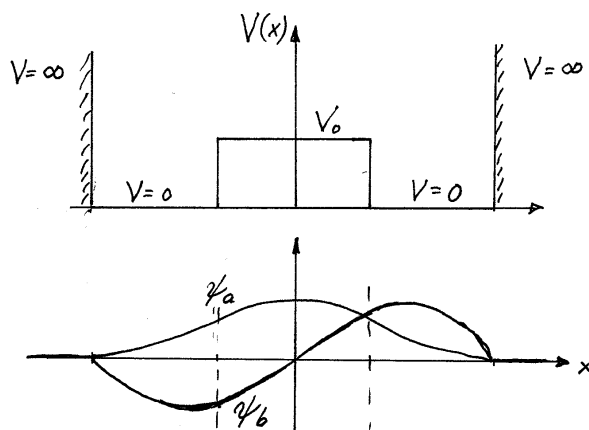

Figuren viser grunntilstanden ψ_1 for potensialet gitt i OPPGAVE 9A:

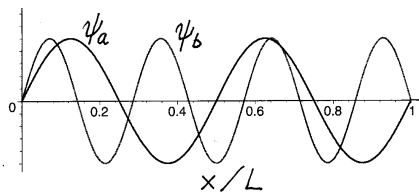
Det opplyses at denne tilstanden har energien $E_1 \approx 0.67 V_0$. Hva er da formen til ψ_1 i barriereområdet? [Hint: ψ_1 er symmetrisk.]

e. Figuren viser et lignende potensial, samt to funksjoner, ψ_a og ψ_b .

Bare den ene av disse er en energieigenfunksjon for dette potensialet. Studér krumningen og avgjør hvilken av funksjonene dette er. Hvorfor er energien for denne tilstanden høyere enn barrierehøyden V_0 ? Hvorfor er energien *bare litt* høyere enn V_0 ? [Hint: Hvilken vei krummer funksjonen i barriereområdet, og krummer den mye eller lite?] Hvorfor kan ikke den andre funksjonen være en energiegentilstand? [Hint: Undersøk om den krummer på en fornuftig måte.]

f.

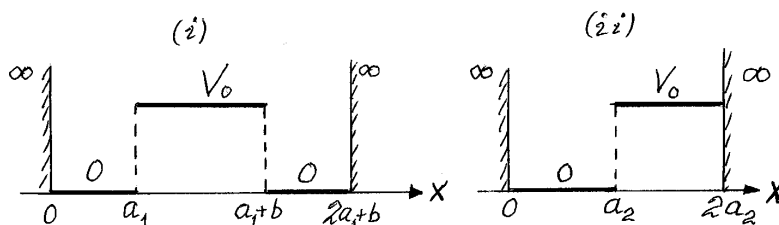

Figuren viser to energiegenfunksjoner for potensialet

$$V(x) = \begin{cases} V_0 & \text{for } 0 < x < L, \\ \infty & \text{ellers.} \end{cases}$$

Hva er bølgelengdene λ , bølgetallene k , og den kinetiske energien $E - V_0$ for de to løsningene? (Partikkelen har massen m .)

g. To partikler med masse m beveger seg i hvert sitt potensial:

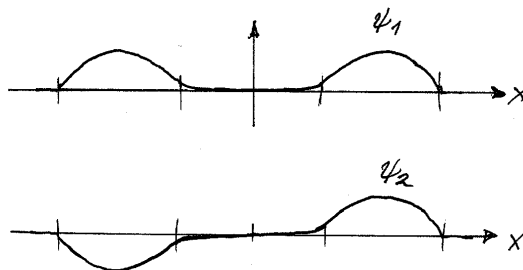
Her er lengdene a_1 og a_2 valgt slik at grunntilstandsenergiene begge er lik V_0 :

$$E_1^{(i)} = E_1^{(ii)} = V_0.$$

Skissér de to grunntilstandene $\psi_1^{(i)}$ og $\psi_1^{(ii)}$. Finn a_1 . Forklar hvorfor a_2 må være større enn a_1 , og finn forholdet a_2/a_1 , om du kan. [Hint: I et symmetrisk potensial er grunntilstanden symmetrisk.]

OPPGAVE 17 Endimensjonal dobbelt-brønn

a. I denne oppgaven er potensialet av samme type som ovenfor, men barrieren i midten er mye høyere enn ovenfor. Barriere-området blir da nokså “strengt forbudt” klassisk (og nokså “ugjennomtrengelig”) for tilstandene med lavest energi. Dette viser seg bl.a ved at bølgefunksjonene ψ_1 og ψ_2 for grunntilstanden og første eksiterte nivå for dette potensialet, som er henholdsvis symmetrisk og anti-symmetrisk, begge er sterkt “undertrykt” i det forbudte barriereområdet. I de “tillatte” områdene (brønnene) vil løsningene da ligne sterkt på boksløsninger, som vist i figuren.

Forklar med utgangspunkt i krumningen til de to ψ -ene hvorfor de to energiene (E_1 og E_2) må være nokså like i dette tilfellet, slik at $\Delta E \equiv E_2 - E_1$ blir liten i forhold til E_1 og E_2 . [Hint: Sammenlign bølgelengdene (og dermed bølgetallene) til de sinusformede kurvene i de klassisk tillatte områdene.] Forklar også hvorfor de sinusformede funksjonene i de klassisk tillatte områdene må ha omtrent samme “amplitude”. [Hint: Tenk på at både ψ_1 og ψ_2 skal være normerte.] Merk at dette betyr ψ_1 og ψ_2 er omtrent like i høyre brønn, og omtrent motsatt like i venstre brønn. Forklar også hvorfor de (sterkt understrykte) løsningene i barriereområdet i midten må være av typen $A \cosh[\kappa_1 x]$ og $B \sinh[\kappa_2 x]$ for henholdsvis ψ_1 og ψ_2 .

b. Anta at vi preparerer systemet i tilstanden $\Psi(x, 0) = \frac{1}{\sqrt{2}} [\psi_1(x) + \psi_2(x)]$ ved $t = 0$. Løsningen av Schrödingerligningen for $t > 0$ blir da ifølge Tillegg 2

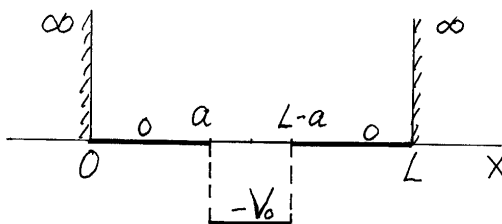
$$\Psi(x, t) = \frac{1}{\sqrt{2}} [\psi_1(x)e^{-iE_1 t/\hbar} + \psi_2(x)e^{-iE_2 t/\hbar}].$$

Argumentér for at partikkelen med stor sikkerhet befinner seg i brønnen til høyre ved $t = 0$, og at den omtrent like sikkert befinner seg i brønnen til venstre ved $t = T/2$, hvor $T = 2\pi\hbar/(E_2 - E_1)$. [Hint: Jf det som ble sagt om ψ_1 og ψ_2 ovenfor, og se på den “relative fasen” mellom de to bidragene ovenfor, $\exp[-i(E_2 - E_1)t/\hbar]$.] Partikkelen kommer seg altså gjennom barrieren, selv om denne er høy!

c. Fra formelen for $\Psi(x, t)$ ovenfor er det lett å se at den relative fasefaktoren mellom de to leddene er lik $-i$ ved $t = T/4$, og at sannsynlighetstettheten da blir $|\Psi(x, T/4)|^2 = \frac{1}{2}(\psi_1^2(x) + \psi_2^2(x))$, som er symmetrisk fordelt mellom de to brønnene. Betyr dette at partikkelen har “delt seg”?

OPPGAVE 18 Modifisert boks

La oss betrakte en partikkel med masse m som i utgangspunktet befinner seg i grunntilstanden i et bokspotensial $V(x)$ som er lik null for $0 < x < L$ og uendelig utenfor. I dette potensialet setter vi i gang med en “utgraving” av en brønn i midten, slik at $V = -V_0$ for $a < x < L - a$.

Her tenker vi oss V_0 holdt fast, slik at det er a som minker under utgravingen, fra $L/2$ i utgangspunktet og til slutt mot null. Under denne prosessen vil hvert av energinivåene være strengt avtagende når a minker, dvs mens vidden av brønnen i midten øker. Dette gjelder også for grunntilstanden ψ_1 , som vi skal fokusere på i denne oppgaven.

a. Finn ut hvor stor grunntilstandsenergien E_1 er for $a = L/2$, dvs før “utgravingen” starter. Anta at $V_0 = 16\hbar^2/(2mL^2)$, og finn så E_1 for $a = 0$, dvs etter at vi har “gravd ut” til dybden $-V_0$ over hele boksen.

b. Fra resultatene og det som er sagt ovenfor følger det at grunntilstandsenergien E_1 må være lik null for en viss a -verdi a_1 . Forklar kvalitativt hvordan grunntilstanden ψ_1 ser ut for dette tilfellet, og lag en prinsippskisse av den. [Hint: Siden potensialet hele tiden er symmetrisk med hensyn på “midtpunktet” $x = L/2$ av boksen, vil det samme gjelde for ψ_1 .]

c. Uansett hvor a ligger i intervallet $0 < a < L/2$ vil grunntilstanden ha formen $\psi_1 = A \cos[k_1(x - L/2)]$ i intervallet $a < x < L - a$. Forklar hvorfor. Hvor stort er bølgetallet k_1 for tilfellet $E_1 = 0$? Forholdet a_1/L for dette tilfellet bestemmes av en betingelse som kan skrives på formen

$$k_1 L \frac{a_1}{L} \tan \left[k_1 L \left(\frac{1}{2} - \frac{a_1}{L} \right) \right] = \text{constant.}$$

Bruk kontinuiteten av ψ'_1/ψ_1 til å vise dette, og bestem ved dette konstanten på høyresiden. Det opplyses at a_1/L ligger mellom 0.33 og 0.35. Bruk kalkulatoren til å finne a_1/L med 3 siffrers nøyaktighet (ved å prøve deg fram noen ganger).

OPPGAVE 19 3-dimensjonal isotrop harmonisk oscillator

Vi har tidligere studert egenfunksjonen (orbitalen) for grunntilstanden i hydrogenlignende atomer, og skal senere sette oss grundig inn i de eksiterte tilstandene.

Som en liten forberedelse skal vi i denne oppgaven se på orbitaler for en partikkel med masse m som beveger seg i det isotrope harmoniske oscillatorpotensialet $V(r) = \frac{1}{2}m\omega^2 r^2 = \frac{1}{2}m\omega^2(x^2 + y^2 + z^2)$. I forelesningene har vi sett hvordan en vha energieigenfunksjoner for den endimensjonale oscillatoren,

$$\begin{aligned} \psi_0(x) &= C_0 e^{-m\omega x^2/2\hbar} & (E = \frac{1}{2}\hbar\omega, \text{ paritet } +) \\ \psi_1(x) &= C_1 x e^{-m\omega x^2/2\hbar} & (E = \frac{3}{2}\hbar\omega, \text{ paritet } -) \\ \psi_2(x) &= C_2 \left(4x^2 - \frac{2\hbar}{m\omega}\right) e^{-m\omega x^2/2\hbar} & (E = \frac{5}{2}\hbar\omega, \text{ paritet } +), \text{ etc} \end{aligned}$$

kan konstruere energieigenfunksjoner for den tredimensjonale isotrope oscillatoren på produktform. Grunntilstanden er entydig gitt ved

$$\psi_{000} \equiv (000) = \psi_0(x)\psi_0(y)\psi_0(z) = C_0^3 e^{-m\omega r^2/2\hbar}.$$

For første eksiterte nivå, med $n_x + n_y + n_z \equiv N = 1$, har vi tre uavhengige og ortonormerte tilstander:

$$\begin{aligned} \psi_{100} &\equiv (100) = \psi_1(x)\psi_0(y)\psi_0(z) = C_0^2 C_1 x e^{-m\omega r^2/2\hbar}, \\ \psi_{010} &\equiv (010) = \psi_0(x)\psi_1(y)\psi_0(z) = C_0^2 C_1 y e^{-m\omega r^2/2\hbar}, \\ \psi_{001} &\equiv (001) = \psi_0(x)\psi_0(y)\psi_1(z) = C_0^2 C_1 z e^{-m\omega r^2/2\hbar}, \end{aligned}$$

osv, som diskutert i Tillegg 5. I denne oppgaven bruker vi (ved siden av kartesiske koordinater) også kulekoordinater r, θ, ϕ , definert ved

$$\begin{aligned} x &= r \sin \theta \cos \phi, \\ y &= r \sin \theta \sin \phi, \\ z &= r \cos \theta. \end{aligned}$$

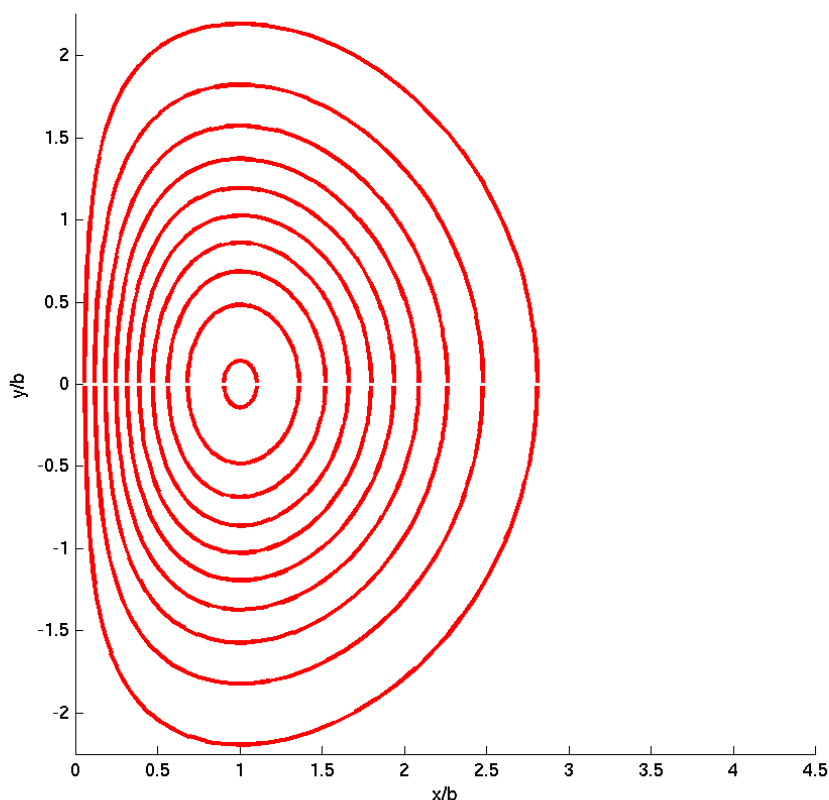
(Her er $0 \leq r \leq \infty$, $0 \leq \theta \leq \pi$, $0 \leq \phi \leq 2\pi$. Se side 5 i Tillegg 5.)

a. Funksjonen (orbitalen) ψ_{001} er rotsjonssymmetrisk mhp en akse og antisymmetrisk mhp et plan. Hvilken akse og hvilket plan? [Hint: Avhenger funksjonen av asimutvinkelen ϕ ?] Hvorfor kan vi kalle xy -planet et **nodeplan** for denne orbitalen?

Sannsynlighetstettheten for orbitalen ψ_{001} er maksimal i to punkter. Hvorfor må disse punktene ligge på z -aksen? [Hint: Det er minst to måter å tenke på: (i) Hvis vi bruker kulekoordinater og holder r fast, for hvilke vinkler er da sannsynlighetstettheten ψ_{001}^2 maksimal? (ii) Hvis vi bruker kartesiske koordinater og holder z fast, for hvilke x og y er da ψ_{001}^2 maksimal?] Hvor på z -aksen ligger de to punktene? [Hint: Deriver sannsynlighetstettheten på z -aksen.]

I hvilken forstand kan vi si at de to andre orbitalene for $N = 1$ har *samme form* som ψ_{001} ?

b.

Figuren viser halvparten av et snitt i xy -planet av en av de tre orbitalene for $N = 1$. Mer presist er det slik at bølgefunksjonen (og dermed også sannsynlighetstettheten) er konstant langs hver av kurvene. For den ytterste kurven er verdien av ψ 9% av maksimalverdien. Så øker verdien i skritt på 10%, slik at den innerste kurven angir hvor verdien av ψ er 99% av maksimalverdien. Hvilken orbital dreier det seg om? Forklar med ord hvordan det tilsvarende bildet ser ut for $x < 0$. Hva er fortegnet på ψ for $x < 0$?

Prøv å se for deg at hele dette bildet (både for positive og negative x) roteres rundt x -aksen (den horisontale symmetriaksen gjennom punktet $x = y = z = 0$, som ikke er tegnet inn i figuren ovenfor). Hver av kurvene genererer da en flate, som vi godt kan kalle en “lik-sannsynlighets-flate”, analogt med at hver av kurvene kalles en “lik-sannsynlighets-kurve”. De ytterste flatene gir da brukbare tredimensjonale bilder av denne orbitalen (med mesteparten av sannsynligheten på “innsiden”). Også *denne* orbitalen har en nodeflate. Hvilken flate er dette? Maksimum for denne orbitalen opptrer for $x/b = 1$, der b er “lengde-enheten” som er brukt i figuren. Hva er b uttrykt ved de aktuelle parametrene i denne problemstillingen?

c. Kontrollér at pariteten til de tre tilstandene ψ_{100} , ψ_{010} og ψ_{001} er den samme som for de tre vinkelfunksjonene Y_{1m} ($m = 0, \pm 1$):

$$Y_{10} = \sqrt{\frac{3}{4\pi}} \cos \theta, \quad Y_{1,\pm 1} = \mp \sqrt{\frac{3}{8\pi}} \sin \theta e^{\pm i\phi}.$$

[Hint: En funksjon som er symmetrisk mhp origo har *like* paritet. En antisymmetrisk funksjon har *odde* paritet. Paritetsoperatoren (rom-inversjon) svarer til at $\theta \rightarrow \pi - \theta$, $\phi \rightarrow \phi + \pi$. I Tillegg 5 vises det ellers at pariteten til de sfæriske harmoniske Y_{lm} er $(-1)^l$.]

d. Ifølge Tillegg 5 skal det gå an å finne simultane egenfunksjoner til Hamilton-operatoren $\widehat{H}$ (for den isotrope oscillator) og dreieimpulsoperatorene

$$\widehat{\mathbf{L}}^2 = -\hbar^2 \left(\frac{\partial^2}{\partial \theta^2} + \cot \theta \frac{\partial}{\partial \theta} + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right) \quad \text{og} \quad \widehat{L}_z = \frac{\hbar}{i} \frac{\partial}{\partial \phi},$$

på formen $\psi(r, \theta, \phi) = R(r)Y_{lm}(\theta, \phi)$. Vis at de tre funksjonene ψ_{001} og $\mp(\psi_{100} \pm i\psi_{010})/\sqrt{2}$ alle kan skrives på formen $R(r)Y_{1m}(\theta, \phi)$, med $m = 0, \pm 1$, og med samme radialfunksjon $R(r)$. [Moral: Radialfunksjonen er den samme for de $2l + 1$ verdiene av kvantetallet m . Mer moral: Energiegenfunksjonene for et degenerert nivå er ikke unike; vi står fritt til å linerkombinere dem.]

e. Hvor mange energiegentilstander har vi for *andre* eksiterte nivå, $N = n_x + n_y + n_z = 2$? Hva er pariteten til *disse* energiegenfunksjonene?

Også tilstandene med $N = 2$ kan lineærkombineres til tilstander på formen $R(r)Y_{lm}(\theta, \phi)$ (der $R(r)$ atskiller seg fra funksjonen $R(r)$ i punkt **d**). Påvis at lineærkombinasjonen $[(200) + (020) + (002)]/\sqrt{3}$ er en egenfunksjon til $\widehat{\mathbf{L}}^2$ med egenverdi lik null, dvs en såkalt *s*-tilstand (med $l = 0$). [Hint: Vis at denne lineærkombinasjonen bare avhenger av r .]

f. Hvor mange uavhengige lineærkombinasjoner kan vi danne av egenfunksjonene for $N = 2$? Hvilke andre l -kvantetall (enn $l = 0$) kan en da vente å finne for $N = 2$? [Hint: Antall m -kvantetall for en gitt l er $2l + 1$.]